

НЕОБХОДИМА ЛИ Е

историко-етнографска сбирка във Вакарел?

Вакарел е селище с богато историческо минало. Поради общото си име, произход и бит заедно с околните махали образува една особена група, покрайнина. Това е рядък случай при който може да се проследи оформянето на една покрайнина, защото редица обстоятелства дават възможност да се видят етапите на развитие на селото до създаването на селище от 20 махали.

Всичко това задължава да съхраним различните паметници на народната битова култура, развивани и усъвършенствувани в продължение на векове. Необходима е бързата на мяса за спасяването на различен селскостопански и домашен инвентар преди безвъзвратното му изчезване.

Почти никъде не се среща дървеното саморъчно изработено рало — основен селскостопански инструмент на вакарелца, служил му векове наред. Забравена е волската кола (каруца с дървени оси). Безвъзвратно са изгубени редица други селскостопански инструменти като: диканя, различни шиници, врата (плетена от пръти брана), дървени лопати за ръчно отвяване на зърно то, по-късните механични веядки. От оръдията на домашната промишленост захвърлени по мазетата и тавани, все още се срещат ръчните даращи за влачене на вълна — единичен за едрата вълна и юрушки за дребната; различни хурки за предене, някои от които са същински произведения на изкуството; домашният стан — разбой с различните принадлежности; механичният чекрък. Особена ценност представляват самобитните инструменти на различните занаятчии. Във Вакарел са се разви вали мутафчийството (израбо-

тване на предмети от козинява вълна — чулове, сакули, козичи, япанджаци), терзийството (шивачество), набантството (подковаване на работен добитък), дърводелството, обущарството, калайджийството. Трудно могат да се намерят различни домашни уреди, като кутела, подици, връшпичи, ръчна бугра

ЕДНО МНЕНИЕ

рена мелница, различни домашни съдове (калаени паници, различни медни съдове).

Почти няма запазен комплект мъжко облекло, състоящо се от риза елече, аба, чешире, чорапе, гугла, пояс, кожусе, япунджак. Рядкост представлява първообразът на жепската носия — шареното сукно, обточено с цветни гайтани, пулове и мъниста. Ръкавите са украсявани с купуван платчоа, върху които със спаня (фабрични конци) са извезвани различни фигурки. Трудно се намират и различните по-късни разновидности на сукното като кокар (украсен около пазвата и по полите с фабрични сърмени фигурки, най-вече цветя) тълтрено сукно, украсено с бяла или жълта сърмена

тел, мънистово сукно, украсено с различни фигури от мъниста. Сравнително са запазени по-новите разновидности като жабо, украсено със зигзагообразна сърмена лента, и литак, обточен със сърмена лента, пулове и мъниста.

Етнографска ценност представляват накитите на вакарелката, включващи изплетено от мъниста коланче с големи сребърни чопразе, обици, пръстени. Истински шедьоври са различните дантели, които са плели или шили вакарелките, особено техниката на изработване на дантели върху косъм от конска опашка — на струнка.

В исторически аспект могат да се експонират документи, отразяващи миналото и настоящето на селото, като фотокопия от съобщения на различни пътешественици, приписката на поп Вуче върху евангелне от черквата в Рельово, материали от архива на Найдено Геров.

В раздела посветен на борбата против фашизма и капитализма могат да намерят място вещи и документи на участници във Войнишкото въстание, например: свещеник Стефан Грозданов; материали около деветюнските събития 1923 г. и процеса срещу участниците — изтъкнати земеделци като Стоян Спиридонов, Сава Тодоров и Коста Павлов. В експозицията трябва да намерят място материали и документи от историята на партийната организация, които ще бъдат издирени във връзка с отбелязването на 70-годишнина

та и лични вещи и документи на загиналия граничар Манол Ганчев, на участници в Отечествената война.

В сбирката могат да бъдат изложени материали, отразяващи основни моменти от социалистическото развитие на селото, образуването на ТКЗС, ТПК, откриването на първата в страната тягова подстанция, както и откриването, на търговски дом, кооперативен дом, административна сграда, ново училище, здравен дом и др.

Специално място може да се отдели на развитието на образователното и читалищното дело.

От всичко казано дотук личи, че започването на събиране на телска дейност сред населението и изграждането на историко-етнографска сбирка не търпи отлагане. Необходимо е час по-скоро да се определи помещението и да се подбуди дарителската дейност сред населението, за откриване на запазените автентични образци. Не бива да се допуска изчезването на съхранените до днес паметници на битовата култура, както изчезна запазената въздушна снимка на Вакарел от средата на века, представяла историческа ценност. Тя се пасеше в старото училище и при пренасянето в новата сграда бе загубена.

Създаването на музейна сбирка в селото е родолюбиво дело, което трябва да бъде подкрепено от всички, които обичат родното си село, пазят, обогатяват и развиват завещанията от предците традиции.

Станислав ВЛАДИМИРОВ